

PRIVACIÓ DE LLIBERTAT I DRETS HUMANS

Butlletí bimensual del SIRECOVI

En aquest número:

- PRESOS SOCIALS: EXPERIÈNCES A PRESÓ
- BREU REFLEXIÓ SOBRE LA PRESÓ I LA CULTURA DEL CÀSTIG DES DE LA VISIÓ D'UN GRUP DE SUPORT ABOLICIONISTA
- EL SIRECOVI DURANT L'EMERGÈNCIA SANITÀRIA
- RECOMANACIONS PER A LA DESESCALADA EN L'ÀMBIT PENITENCIARI
- DRET DE DEFENSA EN TEMPS DE PANDEMIA: EL CAS DE LES PERSONES DETINGUDES
- ROBERTO BERGALLI (DE L'EXILI A LA CREACIÓ D'UNA ESCOLA DE CRIMINOLOGIA CRÍTICA A BARCELONA)
- RESSENYA: PANDEMIA. DERECHOS HUMANOS, SISTEMA PENAL Y CONTROL SOCIAL

NOTA EDITORIAL

AUTOR: IÑAKI RIVERA BEIRAS

Tenim el gust de publicar el núm. 3 del nostre Butlletí, després d'aquests mesos difícils de privació de llibertat, col·lectivament experimentada, a conseqüència del confinament decretat per l'emergència sanitària del Covid-19. La societat està experimentant, tot i que d'una manera diferent i privilegiada, l'experiència d'una privació de llibertat que, d'acord a la manera en què s'està gestionant (fins i tot una pròpia "desescalada"), evoca la filosofia transversal dels règims penitenciaris configurats al segle XIX: el denominat "règim progressiu", que s'escalona i modula la intensitat de la privació del temps i de la llibertat de moviments, en períodes, fases o graus. Hem passat d'una mena de grau d'aïllament a una progressiva llibertat regulada (anomenada, a Espanya, Fase 1, Fase 2 ...), que encara espera majors quotes de llibertat. Quant en sabien els positivistes que van intuir que la modulació del temps (i de l'espai), eren eines de govern eficaços! Així es va construir la columna vertebral dels sistemes penitenciaris que, amb lleugeres modificacions, imperen encara en l'univers carcerari. Les societats contemporànies han experimentat, només en part, és clar, alguna cosa d'aquesta modalitat de vida regulada. Haurà servit perquè la comunitat pugui empatitzar una mica amb la població penitenciària, sempre oblidada per les agències d'interès i per l'opinió publicada?. Les protestes que en tants llocs s'han vist contra la (escassa) excarceració de presos i preses seguint el dictat de les recomanacions internacionals no s'incardinien en aquest sentit, lamentablement.

(Continúa)

NOTA EDITORIAL

AUTOR: IÑAKI RIVERA BEIRAS

En bona mesura, aquest número 3 del Butlletí conté alguns aspectes d'això i conté, creiem, elements d'interès per donar a conèixer veus i situacions que tenen moltíssims problemes per expressar-se, quan no directament pateixen censuren en les seves possibilitats de manifestació. Presentem així el relat que el mateix Amadeu Casellas ha volgut brindar-nos per a la seva publicació complint amb el nostre propòsit que les "veus des de dins" puguin sortir a l'exterior. També, perquè les veus de les persones afectades (i dels seus entorns solidaris) sempre estiguin presents, el col·lectiu de suport a presos/es Fuig ens aporta una interessant visió que vam decidir incloure també.

El nostre propi equip de treball del SIRECOVI es va veure transversalment afectat pel confinament durant aquests mesos en què no hem pogut acudir presencialment a les presons catalanes. Una de les seves integrants, Cristina Garés, presenta el protocol d'actuació que hem hagut de confeccionar per al registre, atenció i seguiment dels casos i de les queixes que no hem deixat de rebre en aquest temps. Hem demanat ja novament el nostre accés als centres penitenciaris. Si alguna cosa requereix la presó i les persones allà recloses és d'una presencialitat, immediació i visites, sense les quals els drets fonamentals queden en un molt alt grau de desatenció i risc de vulneració.

Com es gestionarà la "desescalada" en l'univers penitenciari? Rachele Stroppa, també membre del SIRECOVI, inclou un article sobre això, des del punt de vista precisament de la tutela dels drets fonamentals de les persones privades de llibertat.

Aquest temps de confinament ha afectat també d'una manera particular -en l'actuar policial- a les persones detingudes. L'advocat Xavier Monge presenta també en aquest Butlletí un important treball sobre l'assistència lletrada a les persones detingudes durant l'estat d'alarma, encara vigent.

També aquest Butlletí conté una ressenya del llibre col·lectiu que hem escrit i publicat en aquest temps, titulat Pandèmia. Drets Humans, Sistema Penal i Control Social (editorial Tirant lo Blanch). Compost per 23 autors de 9 països d'Europa i Amèrica Llatina, l'obra pretén ser "un ull" per a allò que no es veu, que no surt normalment a la superfície. Tanmateix això, vam haver de reconèixer una gran aporia en aquesta pretensió: un "ull preventiu" mai pot prescindir de la comunitat, de les organitzacions socials i del món de les persones afectades. I això és particularment difícil en aquest temps quan, paradoxalment, l'imperatiu és "quedar-se a casa". És veritat que és correcte que necessitem romandre a les llars (els que les tenim!) perquè les oportunitats d'expansió de la infecció pel coronavirus disminueixin. Però també és veritat que hem de mantenir els nostres ulls i sentits oberts i alertes per evitar que el retorn a la normalitat no sigui un retorn "domesticat" i basat en un nou individualisme que faci perdre el sentit de comunitat. Això és particularment decisiu en el terreny dels drets humans, del sistema penal i de les formes de control social que s'estan assajant ara mateix i poden inundar els territoris "ordinaris" quan passi la situació "extraordinària".

Vull acabar aquest presentació del Butlletí amb el record, memòria i homenatge al nostre estimat amic, mestre i referent ètic-polític, Roberto Bergalli, mort el passat 4 de maig a Barcelona. M'és absolutament impossible, encara, transmetre el que sento amb la seva marxa, potser algun dia pugui expressar-me millor. Aquí només vull ressaltar que la seva presència, la seva vida, les seves obres, el seu exemple d'honestat i compromís amb la defensa dels drets humans, ens va influir i ens va constituir per sempre. Vam tenir l'enorme fortuna d'estar junts molts anys quan la solidaritat internacional i la lluita de la seva família i amics, el va rescatar del segrest institucional que va patir a l'Argentina durant molt de temps experimentant en el seu propi cos els rigors de la violència institucional. No hi ha millor manera d'acostar-se a aquests temes que conèixer la vida i l'obra de Roberto Bergalli; aquesta vol ser una invitació a conèixer molt més. Fins sempre, estimat Roberto.

Barcelona, 31 de maig de 2020

PRESOS SOCIALS

Experiències a presó, en temps de pandèmia

AUTOR: AMADEU CASELLAS

La primera notícia que tuvimos del COVID-19 dentro de las cárceles fue el día 13 de marzo, en que se nos comunicó a partir del 14 el cese de las comunicaciones especiales de vis a vis sin darnos tiempo ni a poder avisar a las familias, por lo que muchas familias se presentaron el día 14 encontrándose que estaban cortadas. En cambio algunos tuvimos la "suerte" de que se nos dio 1h y media como comunicación entre cristal.

Los motivos fueron que los familiares y amigos de los presos podían contagiarnos el COVID-19, de hecho nos cortaron los paquetes de entrada con la misma justificación pero podíamos comprar los mismos productos en los catálogos del CIRE doblando los precios.

La sorpresa que tuvimos fue enorme porque resulta que los carceleros que entran en turno de 8h (tres turnos por día) venían sin mascarillas, sin guantes y sin ningún tipo de protección, con el añadido de que a los presos se nos pasó un papel el día 16 de marzo en el que se nos recomendaba lavarnos las manos con gel desinfectante, usar mascarillas, guantes, etc. El día 14 de mayo salí en libertad y aún estamos esperando a que se nos den estos productos, (...)

LLEGEIX LA PEÇA SENCERA

Breu reflexió sobre la presó i la cultura del càstig des de la visió d'un grup de suport abolicionista

AUTOR: COL·LECTIU FUIG

Per què en el present context de crisi sanitària i social s'ha tornat la mirada cap a les presons? Des de les ínfimes i insuficients mesures d'excrceració preses per les institucions públiques, passant per la substitució de el dret i necessitat vital de visites i contacte físic per tristos videotrucades de 10 minuts, fins l'oposició d'alguns sindicats de funcionaris de presons a què es restableixin aquestes visites; per nosaltres la resposta està en gran part clara i es pot resumir amb les paraules que un dia va dir Xosé Tarrío González: perquè "les presons són l'escombriaire d'un projecte socioeconòmic determinat, a el qual llancen a totes aquelles persones que molesten dins la societat". I com escombriaire d'aquella força de treball sobrant i/o no "domesticada", el sistema penal-penitenciari és un pilar fonamental més de la superestructura del capitalisme, del que convé tenir cura, preservar i reformar (quan aquest es vegi trontollat) per al manteniment i reforçament de l'status quo. (...)

LLEGEIX LA PEÇA SENCERA

El SIRECOVI durant l'emergència sanitària

AUTORA: CRISTINA GARÉS CALABUIG

El 16 de març de 2019, la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima (SMPRAV) va decretar la restricció de totes les comunicacions presencials amb persones privades de llibertat en centres penitenciaris de Catalunya, fet que va comportar al seu torn la prohibició d'accés a integrants d'ONG als centres penitenciaris de Catalunya. L'adopció d'aquesta mesura ha suposat la impossibilitat per part dels integrants del SIRECOVI de entrevistar-se amb les persones preses i amb els responsables dels centres penitenciaris de Catalunya, tal com portem fent des de l'any 2016.

Malgrat que l'Administració penitenciària ha establert canals de comunicació per videoconferència amb les famílies i els advocats i advocades, els integrants d'organitzacions externes no ens podem acollir a aquesta mesura de comunicació amb les persones preses. (...)

LLEGEIX LA PEÇA SENCERA

Recomanacions per a la desescalada en l'àmbit penitenciari

AUTORA: RACHELE STROPPA

"Per descomptat, no és el mateix viure el confinament a casa teva que a la presó. Molts podrien pensar que les mesures restrictives imposades pel govern arran de la pandèmia tampoc afecten molt a la població penitenciària, a l'estar ja aïllada i privada de llibertat. Doncs bé, es tracta d'una fal·làcia. En primer lloc, perquè ningú s'acostuma de el tot a estar privat de llibertat i, en segon lloc, perquè la presó, com a institució total, té unes característiques pròpies, ja per se "terrorífiques" i molt aflictives. (...)

Ara toca pensar en com organitzar i dur a terme la "desescalada" a la presó, amb l'objectiu de suggerir, d'una banda, a la SGIP i, de l'altra, a la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima (SMPRAV) les mesures que han d'orientar aquest procés, que serà llarg, difícil, i que es desenvoluparà en un context que ha canviat radicalment, ja que res ja és com abans, de manera que si tot canvia, la presó també ha de canviar. (...)

LLEGEIX LA PEÇA SENCERA

Dret de defensa en temps de pandèmia: el cas de les persones detingudes

AUTOR: XAVIER MONGE PROFITOS, ADVOCAT

La declaració de l'estat d'alarma per part del govern espanyol el 13 de març de 2020 per fer front a la pandèmia de la Covid-19 va generalitzar una situació generalitzada de confinament per a la què no estàvem preparades. Amb la declaració de l'estat d'alarma, se suspènien també els terminis processals i les actuacions judicials no urgents o essencials i, en paral·lel, el Consell General del Poder Judicial va dictar nombroses directrius per adaptar l'activitat judicial a l'estricta prestació dels serveis considerats essencials. Una cascada de directrius dels jutjats, els tribunals superiors de justícia i finalment del CGPJ van suposar la paralització gairebé absoluta de l'activitat judicial. Entre les actuacions essencials que calia seguir realitzant hi havia totes aquelles relacionades amb persones detingudes.

L'assistència al detingut és un dels pilars del dret de defensa que exerceix l'advocacia i, tot i que sovint sigui percebut o dut a terme com una acció rutinària, esdevé una actuació essencial per garantir els drets fonamentals en una societat democràtica. Quan una persona és detinguda per part d'un cos policial es troba en una situació excepcional en la qual se li restringeixen molts drets fonamentals, com el de la llibertat ambulatoria i de circulació, la intimitat o les comunicacions, i se'n poden veure afectats de manera més o menys directa altres com el de la salut i la integritat física i moral. A més a més, cal tenir en compte que en aquest moment, excepte si es tracta d'una detenció practicada per una ordre prèvia, no hi ha cap control i supervisió judicial.

LLEGEIX LA PEÇA SENCERA

Roberto Bergalli

(De l'exili a la creació d'una escola de criminologia crítica a Barcelona)

AUTORS: HECTOR SILVEIRA I IÑAKI RIVERA BEIRAS

"Roberto Bergalli va néixer el 23 de gener de 1936 a Buenos Aires. Durant els seus estudis de Dret pren estret contacte amb el cèlebre jurista republicà espanyol Luis Jiménez de Asúa, exiliat a l'Argentina. Es llicencia en 1963; presenta les seves primeres investigacions, que transcendien ja els límits de les ciències penals, al Centre d'Estudis Jose Ingenieros i a l'Istituto Italiano di Cultura; entre 1966 i 1970 continua la seva formació a Gran Bretanya i Itàlia, on viu els importants esdeveniments culturals de l'època, com els tancaments universitaris de maig del 68. De tornada a l'Argentina, presenta la seva tesi doctoral al 1971 i viu els transcendents anys després del final del període dictatorial, impulsant, des del càrrec que ocupa a la judicatura, la clausura del Camarón (tribunal d'excepció per a l'enjudiciament i empresonament de la dissidència política).

Entre 1973 i 1975, gràcies a una beca de la prestigiosa fundació Alexander von Humboldt, va treballar amb destacats juristes com Hilde Kaufmann a Alemanya, Giuliano Vassalli a Itàlia i Marí Barber Sants a Espanya. Ja a l'Argentina, un mes després del cop d'Estat de la Junta Militar Videla, Massera i Agosti del 24 de març de 1976, és segrestat a casa per un comando militar. Durant un any va romandre privat de llibertat, sota unes condicions aterridores, per ser alliberat, l'abril de 1977, a instàncies d'una àmplia campanya internacional. Recuperada la seva llibertat, Bergalli torna a Alemanya, exiliat juntament amb la seva família, i gràcies de nou a la fundació Alexander von Humboldt prossegueix les seves investigacions en el Kriminologische Forschungsstelle de la Universitat de Colònia fins a 1979.

Després de l'elaboració de la seva segona tesi doctoral, dirigida per Enrique Gimbernat i presentada al juny de 1978 a la Universitat de Salamanca, davant d'un tribunal presidit per Marí Barber Sants, a partir de 1980 s'instal·la com a professor a l'Institut de Criminologia de la Universitat de Barcelona. Publica, juntament amb Bustos i Miralles, *El pensament criminològic*. Una anàlisi crítica i edita, també amb Bustos, la revista *Poder i Control*. Revista hispano-llatinoamericana de disciplines sobre el control social. Des de llavors promou a Espanya, Europa i Amèrica Llatina els treballs de pensadors crítics amb el sistema penal com Baratta, Jock Young, Pavarini, Melossi, Hulsman, Scheerer, Zaffaroni i altres. Amb ells va impulsar, a partir de 1984, el Common Study Programme on Criminal Justice and Critical Criminology entre universitats d'Espanya, Itàlia, Holanda, Alemanya, Grècia, Bèlgica i Gran Bretanya. Entre 1993 i 1995 va ser director de l'Institut Internacional de Sociologia Jurídica d'Oñati (País Basc). Després del seu retorn a la Universitat de Barcelona, participa amb nosaltres en la creació de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans (OSPDH) i presideix el seu Comitè Internacional.

Roberto Bergalli, amb la seva intensa dedicació personal i les seves nombroses publicacions, va ser un mestre de diverses generacions d'estudiants i investigadors interessats pel pensament crític i la sociologia jurídica de Catalunya, Espanya i Amèrica Llatina. Vam aprendre d'ell que no és possible entendre el Dret sense tenir present les transformacions econòmiques, culturals i polítiques de les societats en què actua com a poder punitiu. Tot això sense oblidar el seu paper com a instància reproductora de l'hegemonia del capital i totes les injustícies que aquest provoca. Va ser també un gran amic i company per a molts de nosaltres, la projecció intel·lectual, obra, voluntat inesgotable, exemple ètic i afany de justícia, configuren els eixos de la formació d'una autèntica escola de pensament que ja forma part de nosaltres i que es projecta en "les seves dues ànimes", Amèrica Llatina i Europa, que esperem poder seguir alimentant.

RESSENYA:

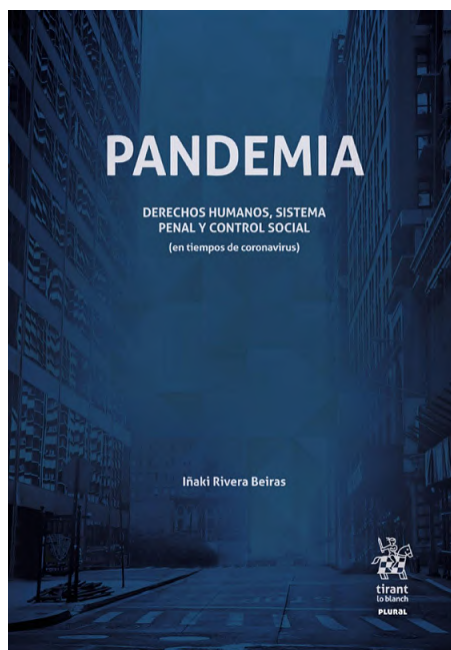
Pandemia. Derechos humanos, Sistema Penal y control social

AUTOR: IÑAKI RIVERA BEIRAS

Aquesta obra va ser concebuda durant els mesos d'abril i maig de 2020 durant el confinament global decretat en ocasió de la pandèmia de l'Covid-19. Vint-i-tres persones, originàries de diversos països d'Europa i d'Amèrica Llatina, des de diverses disciplines socials i jurídiques reflexionem sobre els efectes de la pandèmia (i de la seva gestió). Totes ens hem sentit convocades per pensar en les diferents dimensions que la quarantena presenta fonamentalment en l'àmbit de la democràcia, dels drets humans, de el sistema penal, de la policia, les forces armades i la presó i de les diverses formes que el control social adopta en aquesta Modernitat tardana malalta, infectada: aquesta Modernitat que hem produït i que estem patint.

El llibre pretén ser "un ull" per a allò que no es veu, que no surt normalment a la superfície. Tanmateix això, vam haver de reconèixer una gran aporia en aquesta pretensió: un "ull preventiu" mai pot prescindir de la comunitat, de les organitzacions socials i de el món de les persones afectades. I això és particularment difícil en aquest temps quan, paradoxalment, l'imperatiu és "quedar-se a casa". És veritat que és correcte que necessitem romandre a les llars (qui les tenim) perquè les oportunitats d'expansió de la infecció pel coronavirus disminueixin. Però també és veritat que hem de mantenir els nostres ulls i sentits oberts i alertes per evitar que el retorn a la normalitat no sigui un retorn "domesticat" i basat en un nou individualisme que faci perdre el sentit de comunitat. Això és particularment decisiu en el terreny dels drets humans, de el sistema penal i de les formes de control social que s'estan assajant ara mateix i poden inundar els territoris "ordinaris" quan passi la situació "extraordinària". L'experiència de privació de llibertat viscuda obre multitud d'interrogants.

LLEGEIX LA PEÇA SENCERA

PRIVACIÓ DE LLIBERTAT I DRETS HUMANS

Butlletí bimensual del SIRECOVI

Comencem l'any 2020...

...i ho fem engegant projectes com la creació d'aquest Butlletí. Tant aquesta feina com tota la que desenvolupem des del SIRECOVI, la realitzem majoritàriament de forma voluntària. L'àrea de treball en què desenvolupem la nostra tasca és delicada i suposa denunciar i treure a la llum tot allò que suposi una crítica a l'*statu quo*. Aquesta tasca suposa una lluita constant i, moltes vegades, comporta conseqüències, personals, laborals i, inclús, penals.

Ara més que mai, en un context sociopolític com el que estem vivint, on les mesures d'excepcionalitat penal han esdevingut la norma, on la repressió i la criminalització de la dissidència política i la protesta ciutadana s'incrementen, on els abusos contra els més dèbils de la societat són perpetrats (i silenciats) des de la més fosca impunitat, creiem que una feina de forta denúncia social i la defensa permanent dels drets fonamentals de totes nosaltres és imprescindible. Per trencar amb silencis, amb abusos i foscors.

Per fer-ho, et necessitem més que mai.

Ajuda'ns a fer possible la nostra tasca. Qualsevol contribució és benvinguda.

Pots col·laborar amb el SIRECOVI fent una donació.

